

Motion till riksdagen 2024/25:1921

av **Ilona Szatmári Waldau m.fl. (V)**

Ett rättvist skattesystem m.m.

1 Innehållsförteckning

2 Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3 Inledning.....	2
4 Enhetliga kapitalskatter	2
5 Arvs- och gåvoskatt.....	2
6 Beskattning av fastigheter	2
7 Beskattning av förvärvsinkomster.....	2
8 Skattereduktion för fackföreningsavgiften	2
9 Rut och rot.....	2
10 Avdragsrätten för lån utan säkerhet.....	2
11 Miljöskatter.....	2
12 Oligopolskatt på bankernas övervinster	2
13 Exitskatt.....	2
14 Slopa skatten på prostitution	2
15 Land-för-land-rapportering.....	2
16 Indexera de generella statsbidragen till kommuner och regioner.....	2
17 Omvandla riktade statsbidrag till generella.....	2
18 Värna de idéburna aktörerna inom välfärden	2

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en reformerad kapitalinkomstbeskattning, präglad av likformighet och rättvisa, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att införa en ny arvs- och gåvoskatt med ett fribelopp där vanliga hushåll som äger sin bostad inte drabbas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om en ny fastighetsskatt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skatteklyftan ska slutas för alla inkomster och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ny skatt på 5 procentenheter bör införas på månadsinkomster över 62 000 kronor och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jobbskatteavdragen ska trappas av på inkomster över 45 000 kronor i månaden, för att vara helt utfasade på månadsinkomster över 100 000 kronor i månaden, och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en skattereduktion på 25 procent av fackföreningsavgifter och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör avskaffa det s.k. rutavdraget och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om att avskaffa möjligheten att använda rot- och rutavdragen för tjänster utanför Sveriges gränser och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda förutsättningarna för en geografiskt anpassad vägskaft för personbilar och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om en avståndsbaserad skatt för godstransporter på väg och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör presentera en handlingsplan för hur övriga klimatskadliga subventioner kan avvecklas i närtid och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om en progressiv flygskatt och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på en ny bekämpningsmedelsskatt differentierad utifrån bekämpningsmedlens olika miljö- och hälsorisker och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om en bankskatt på 50 procent av bankernas övervinster och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda tioårsregeln i syfte att införa exitbeskattning för fysiska personer och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen om att personer i prostitution inte ska tvingas att betala skatt och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom EU bör driva på för att den offentliga land-för-land-rapporteringen ska gälla i samtliga länder där företagen har verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom EU bör driva på för att alla multinationella företag vars omsättning överstiger 40 miljoner euro ska omfattas av den offentliga land-för-land-rapporteringen och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett lagförslag som innebär att företag inte ska ha möjlighet att tillfälligt utelämna vissa uppgifter i sin inkomstskatterapport och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de generella statsbidragen till kommuner och regioner bör indexeras utifrån förändrade priser och löner i kommunsektorn samt demografiska förändringar och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över vilka riktade statsbidrag till kommunsektorn som kan omvandlas till generella statsbidrag och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en närmare juridisk analys beträffande möjligheterna till undantag i LOV och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

En politik för hållbar tillväxt, ökad jämlikhet och full sysselsättning behöver understödjas av en hög kvalitet i välfärdstjänster samt trygga och kostnadseffektiva försäkringssystem. Skatterna fyller i detta hänseende flera viktiga funktioner. De ska vara en stabil finansiering av offentliga investeringar, utbildning och en aktiv arbetsmarknads- och näringspolitik. Därtill bör de jämna ut inkomster, konsumtion och sparande mellan olika inkomstgrupper och vara styrande i klimat- och miljöpolitiken. Det finns ett samband mellan ett relativt högt skatteuttag och hög sysselsättning. Skattefinansierad äldreomsorg, förskola och fritids gör det möjligt för flera att kombinera yrkes- och familjeliv.

Skatternas huvudsakliga uppgift är att finansiera välfärden och övriga delar av det offentliga åtagandet. För att skattesystemet ska uppfattas som legitimt är det viktigt att skattereglerna är generella, enkla och med breda skattebaser. Detta var också

utgångspunkten för den stora skattereformen i början av 1990-talet. Denna resulterade i lägre skatter på arbete, skärpt beskattning av kapital och minskade möjligheter till skatteplanering. Sedan dess har det gjorts många avsteg från dessa principer. Skattesystemet har utvecklats till att bli ett sammelsurium av olika avdrag, reduktioner och nedsättningar av olika skatter. Skatterna har också sänkts kraftigt sedan skattereformen. Mellan 1990 och 2024 har skattekvoten sänkts från 49,8 procent av BNP till 41,1 procent, vilket motsvarar ca 560 miljarder kronor i mindre skatteinkomster varje år. Skattesänkningarna har satt press på de offentliga välfärdstjänsterna och ökat den ekonomiska ojämlikheten. Sverige behöver en ny stor skattereform, som ökar skatteintäkterna och stärker likformigheten i skattesystemet.

4 Enhetliga kapitalskatter

En central tanke bakom 1990-talets skattereform var en förstärkt horisontell rättvisa, där lika inkomster skulle beskattas lika. Denna likformighetsprincip skulle så långt som möjligt tillämpas konsekvent. Genom reformen infördes en separat och proportionell beskattning av kapitalinkomster – räntor, utdelningar och reavinster – med en enhetlig skattesats på 30 procent. Sedan reformens genomförande har en rad undantag gjorts. Utdelning från fåmansbolag beskattas endast med 20 procent. Utdelning från onoterade aktier med 25 procent.

Ett annat exempel är sparande inom ramen för investeringssparkonto (ISK). ISK är en sparform för privatpersoner som infördes i Sverige 2012. Skillnaden mellan konventionell beskattning av sparande och beskattning av sparande i ISK består i vad som ska tas upp och vad som får dras av. Konventionell beskattning innebär att utdelning och kapitalvinst tas upp till beskattning. Kapitalvinster får kvittas mot kapitalförluster. Beskattningen av ISK sker i form av s.k. schablonbeskattning på kontots värde i stället för på den vinst man gör. Normalt sett är detta en mycket gynnsam beskattning. Skattesatsen på ISK bygger implicit på att värdet på innehaven i genomsnitt stiger med 1 procentenhet utöver avkastningen på riskfria statsobligationer. Den historiska avkastningen på börsen ligger betydligt högre än så, vilket innebär att över tid är ISK en mycket attraktiv sparform.

Vidare finns de s.k. 3:12-reglerna som ger arbetande ägare i fåmansbolag betydligt lägre skatt på sina inkomster än vanliga löntagare. Det beror på att skatten på utdelning från dessa bolag endast är 20 procent. Området regleras av en lagstiftning för att förhindra att ägare av fåmansägda företag fritt ska kunna välja om de ska ta ut vinst som lågbeskattade kapitalinkomster eller högre beskattad lön – i form av ett gränsbelopp för hur mycket delägare till fåmansbolag maximalt får ta ut i utdelning. Dessa regelverk blev dock väsentligt generösare efter en reform 2006, där skatten på utdelning sänktes från 30 procent till 20 procent, samtidigt som gränsbeloppen för utdelningen höjdes.¹ Reformen syftade till att ”förbättra den skattemässiga behandlingen av riskfyllda investeringar”.

Empiriska undersökningar visar dock att de ökade utdelningarna som följde av förändringarna inte kan tolkas komma från ökade företagsvinster och mer entreprenörskap. De nya reglerna ledde heller inte till ökad sysselsättning (även om lönerna bland

¹ Reformen baserades på förslag i utredningen av Edin, Hansson, Lodin (2005). ”Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention, legitimitet”, Finansdepartementet. (2005).

anställda ökade). Den huvudsakliga effekten har i stället blivit en omfattande inkomstomvandling bland höginkomsttagare samt ökade möjligheter till skatteplanering för de som tjänar mest.

I budgetpropositionen för 2025 går regeringen vidare med förslag som gör sparandet än mer gynnat. Förslaget om att införa en skattefri grundnivå på 300 000 för sparande inom ISK, kapitalförsäkring beräknas kosta 7 miljarder kronor per år. Reformen har en mycket dålig fördelningspolitisk profil, där 3,4 av reformens 7 miljarder kronor går till de tre översta inkomstdecilerna.² Vänsterpartiet avvisar förslaget och vill i stället se en reformerad kapitalinkomstbeskattning, präglad av likformighet och rättvis.

Vänsterpartiets förslag:

- Utdelning och kapitalvinst från onoterade aktier ska beskattas med 30 procent.
- Utdelning och kapitalvinst från fåmansbolag ska beskattas med 30 procent. Begränsat utdelningsutrymme. Sänk gränobeloppet och det lönebaserade utrymmet. Begränsa det sparade utdelningsutrymmet genom en årsspärr och sänkning av uppräkningsräntan.
- Inför ett tak på 2 miljoner kronor på sparande inom ISK. Sparande utöver taket ska beskattas med den vanliga skatten på kapitalinkomster. Nej till regeringens förslag till skattefrihet.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med en reformerad kapitalinkomstbeskattning, präglad av likformighet och rättvisa, i enlighet med vad som anförs ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Arvs- och gåvoskatt

Arv är ett tydligt exempel på hur kapital påverkar en individs livschanser. Arvsflödena har dessutom ökat i betydelse i Sverige, framför allt under de senaste 25–30 åren. Sedan 1990-talets mitt har de mer än fördubblats.

Arvs- och gåvoskatter finns i många OECD-länder. Vänsterpartiet föreslår att en arvs- och gåvoskatt införs också i Sverige. Vi vill dock ha ett ganska stort fribelopp. Hur stort ett sådant fribelopp ska vara behöver utredas, men vi vill ha ett fribelopp som gör att vanliga hushåll som även äger sin bostad inte påverkas.

Riksdagens utredningstjänst har inte kunnat räkna på något konkret förslag, eftersom det saknas underlag i form av offentliga register. Därför har vi sagt att vi vill utforma en skatt som drar in 1 procent av det årliga arvs- och gåvoflödet. SNS har i en rapport uppskattat det årliga (2016) arvs- och gåvoflödet till ca 370 miljarder kronor. Skatten skulle således inbringa ca 3,7 miljarder kronor per år.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att införa en ny arvs- och gåvoskatt med ett fribelopp där vanliga hushåll som äger sin bostad inte drabbas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

² RUT, dnr 2024:504, egen beräkning.

6 Beskattning av fastigheter

Avkastningen av att bo i egen villa eller bostadsrätt är en kapitalinkomst. Avkastningen består både i det löpande värdet av själva boendet³ och av det faktum att bostaden också kan stiga i värde. 2007 avskaffades den gamla fastighetsskatten och ersattes med en kommunal fastighetsavgift.⁴ Den tas ut som en avgift på 0,75 procent av taxeringsvärdet, med ett tak på (för 2024) 9 525 kronor. Dagens fastighetsavgift har ingen synlig koppling till avkastning, övriga kapitalskatter eller ränteavdragen. Taket innebär att man betalar ”full” fastighetsavgift upp till ett taxeringsvärde på knappt 1,3 miljoner kronor. På taxeringsvärden därutöver betalas ingen avgift. Detta leder till att den genomsnittliga skatten blir lägre ju mer värdet på en fastighet överstiger 1,3 miljoner kronor. Fastighetsavgiften är därmed starkt regressiv.

Vänsterpartiet vill därför komplettera den kommunala fastighetsavgiften med en statlig fastighetsskatt. Skatten ska tas ut med 1,5 procent på den del av taxeringsvärdet som överstiger 5 miljoner kronor och med 2,5 procent på den del av taxeringsvärdet som överstiger 7 miljoner kronor. Vi föreslår också att dagens begränsningsregel, som innebär att pensionärer inte ska behöva betala mer än 4 procent av sin inkomst i avgift, utökas till att omfatta alla inkomster. Fastighetsskatten beräknas omfatta ca 142 000 småhus, vilket motsvarar knappt 6 procent av Sveriges samtliga småhus.⁵

Fastighetsbeskattning baseras på taxeringsvärden. Dessa skiljer sig åt mot dagsaktuella marknadsvärden. Hus med taxeringsvärden på 5 miljoner kronor beräknas i dag kosta ca 8,6 miljoner kronor.⁶ Det är alltså endast hus som kostar så mycket som omfattas av Vänsterpartiets förslag till fastighetsskatt. Förslaget beräknas stärka de offentliga finanserna med 4,1 miljarder kronor under 2025.⁷

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om en ny fastighetsskatt i enlighet med vad som anförs ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Beskattning av förvärvsinkomster

Den svenska skattedebatten har präglats av ett tydligt fokus på att sänka skatten på arbetsinkomster. Beskattningen av arbetsinkomster innehåller i dag mer än tio olika former av skattereduktioner – däribland rutavdrag, rotavdrag och olika former av jobbskatteavdrag. Ingen av dem med tydliga påvisbara positiva effekter. Enbart jobbskatteavdraget innebär en skattereduktion med ca 150 miljarder kronor per år.

En viktig skatteprincip bör vara att lika inkomster ska beskattas lika. Denna princip slogs sönder av den borgerliga regeringen i och med införandet av de olika jobbskatteavdragen. Detta eftersom jobbskatteavdragen endast omfattar arbetsinkomster. Detta innebär att den som är arbetslös och får 25 000 kronor i månaden från a-kassan betalar ca 1 900 kronor mer i skatt varje månad än den som har en arbetsinkomst på 25 000 kronor i månaden.⁸ Nu går regeringen vidare, och föreslår ytterligare ett jobbskatte-

³ Boendetjänsten kan jämföras med den hyra som betalas för boende i hyresbostad.

⁴ Den kommunala fastighetsavgiften har dock alla drag av en skatt.

⁵ RUT, dnr 2024:767.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

⁸ RUT, dnr 2024:859.

avdrag, det nionde i ordningen, som ytterligare ökar skatteflyktan mellan arbetsinkomster och övriga inkomster. Förslaget kostar ca 11 miljarder kronor per år. Det är en orimlig prioritering, när landets regioner tvingas skära ned på sjukvården p.g.a. att regeringen inte indexerat statsbidragen till kommunsektorn utifrån priser, löner och förändrad demografi. Skattesänkningen är en dyr reform som dessutom inte ger normalinkomsttagare speciellt mycket mer i plånboken. För en person med en månadslön på 25 000 kronor innebär förslaget en skattesänkning på 102 kronor per månad.⁹

Den föregående regeringen har sedan tidigare i praktiken slutit skatteflyktan för ålderspensionärer. Vänsterpartiet föreslår att skatteflyktan sluts för alla inkomster, såsom sjuk- och rehabiliteringspenning, a-kassan, sjuk- och aktivitetsersättning och föräldraförsäkringen.

Skatteflyktan ska slutas för alla inkomster i enlighet med vad som anförts ovan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

En ny skatt på 5 procentenheter bör införas på månadsinkomster över 62 000 kronor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jobbskatteavdragen ska trappas av på inkomster över 45 000 kronor i månaden, för att vara helt utfasade på månadsinkomster över 100 000 kronor i månaden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Budgetpropositionen för 2025 innehåller en rad nya skattesänkningar, bl.a. följande:

- Slopande av avtrappningen i jobbskatteavdragen samt det förhöjda grundavdraget. Vilket är en riktad skattesänkning till dem med inkomster över 800 000 kronor per år.
- Nytt jobbskatteavdrag, det nionde i ordningen.
- Höjt grundavdrag.
- Höjda skiktgränser för statlig inkomstskatt.

Vänsterpartiet avvisar dessa skattesänkningar. Dels av offentligfinansiella skäl – pengarna behövs bättre i välfärden och till klimatinvesteringar m.m., dels av fördelningspolitiska skäl – skattesänkningarna kommer att öka den ekonomiska ojämlikheten.

8 Skattereduktion för fackföreningsavgiften

En skattereduktion för fackföreningsavgift sänker kostnaden för fackligt medlemskap och möjliggör för fler att gå med i facket, vilket kan leda till högre organisationsgrad och en högre facklig närvaro. Därmed kan den svenska arbetsmarknadsmodellen stärkas, som historiskt tjänat såväl löntagarkollektivet som samhällsekonomin väl.

Vad som ovan anförts om att införa en skattereduktion på 25 procent av fackföreningsavgifter bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

⁹ BP25, vol. 1b, s. 217.

9 Rut och rot

Avdragen för s.k. rut- och rottjänster är ytterligare exempel på skattereduktioner på inkomstskatteområdet. Skattereduktion för hushållsnära tjänster, det s.k. rutavdraget, innebär att den som köper hushållsnära tjänster kan göra avdrag från sin skatt för 50 procent av arbetskostnaden för ett antal tjänster utförda i en bostad. Vänsterpartiet har inget emot hushållsnära tjänster. Det vi vänder oss emot är att dessa ska skattesubventioneras. Riksrevisionen visar att 40 procent av det totala rutavdragsbeloppet 2017 gick till den tiondel av befolkningen som har de högsta inkomsterna.¹⁰ Det innebär i praktiken att låg- och medelinkomsttagare subventionerar höginkomsttagares städhjälp. Detta är inte bara orimligt och orättfärdigt, utan det är också ett slöseri med skattebetalarnas pengar. Vänsterpartiet föreslår därför att rutavdraget avskaffas. Detta beräknas stärka de offentliga med ca 7,8 miljarder kronor under 2025, vilket motsvarar den totala lönekostnaden för ca 13 500 undersköterskor inom äldreomsorgen.¹¹

Regeringen bör avskaffa det s.k. rutavdraget. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Av samma skäl är vi emot skattereduktionen för renovering, ombyggnad och tillbyggnad (det s.k. rotavdraget). Det kan i vissa lägen vara lämpligt som konjunkturåtgärd, men inte som en permanent skattereduktion. Vi bedömer dock att rotavdraget i dagens läge, med en vikande konjunktur och där byggandet har störttykt, är en bra konjunkturåtgärd. Vänsterpartiet föreslår dock att taket i rotstödet halveras med start 2027.

Rot- och rutavdrag kan användas inom EU och EES av den som är bosatt och skattar i Sverige. Enligt Privata Affärer har det gått drygt 282 miljoner kronor till utlandet de senaste fem åren, framför allt till Spanien. Det innebär att avdragen inte fungerar som konjunkturåtgärd utan enbart blir en skattesubvention för den som har råd att ha semesterbostad utanför Sverige.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om att avskaffa möjligheten att använda rot- och rutavdragen för tjänster utanför Sveriges gränser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

10 Avdragsrätten för lån utan säkerhet

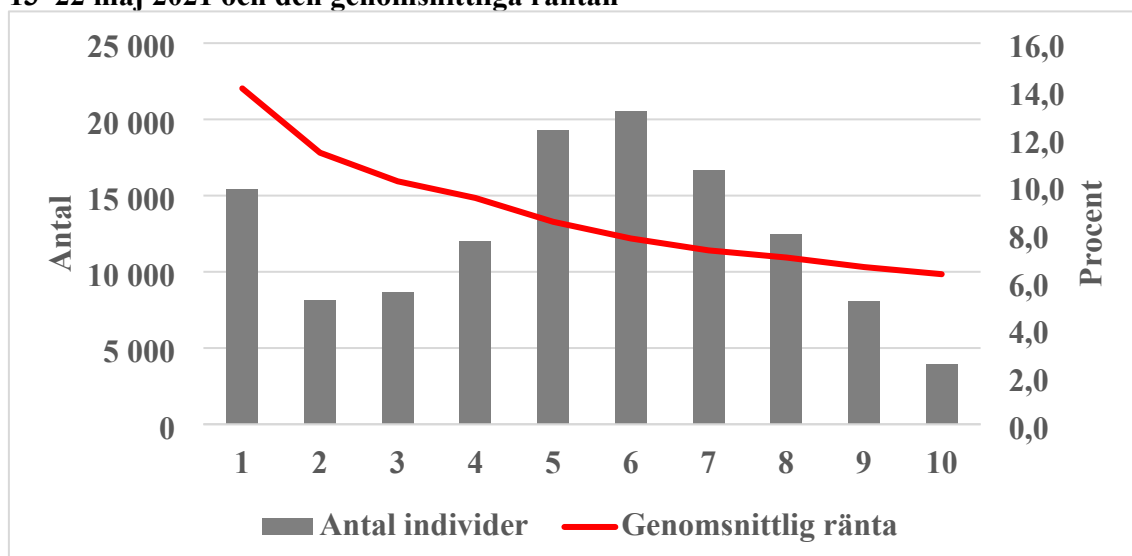
Budgetpropositionen för 2025 innehöll en större skattehöjning, avtrappat ränteavdrag för vissa lån utan säkerhet. Förslaget innebär att man bara får dra av räntan på lån som uppfyller särskilda förutsättningar gällande värdering av ställda säkerheter och maximal belåningsgrad. Förslaget gäller också retroaktivt, dvs. inte bara på nya lån, och kommer drabba hushåll med små ekonomiska marginaler mycket hårt. Som framgår av figuren nedan är den genomsnittliga räntan på konsumtionslån för individer i de lägre inkomstskikten mycket hög, vilket är en avspegling av att lån utan säkerhet är mer utbredd i dessa grupper. Vänsterpartiet vill i stället komma till rätta med problemen med överskuld-sättning genom att ställa större krav på lånegivarna att göra ordentlig kreditkontroll innan

¹⁰ Riksrevisionen (2020), Rutavdraget – konsekvenser av reformen, RiR 2020:2.

¹¹ Beräkningen baseras på SCB:s lönestrukturstatistik för 2023, genomsnittslöner för undersköterskor inom äldreomsorgen m.m. Lönekostnaderna har räknats upp med en faktor 1,5 för att inkludera arbetsgivaravgifter, avtalsförsäkringar och avtalspensioner.

utlåning och att huvudregeln vid avbetalning av lån ska vara att man betalar av lånebeloppet innan räntan.

Figur 1 Antal individer per inkomstgrupp som tagit konsumtionslån under perioden 13–22 maj 2021 och den genomsnittliga räntan

Källa: Finansdepartementet, "Avtrappat ränteavdrag för vissa lån", Fi2024/00174.

11 Miljöskatter

Klimatförändringarna är ett akut hot för människans framtida livsmöjligheter. I kapitel 11 och 12 redovisar vi vår politik för den gröna omställningen av ekonomin som snabbt måste komma på plats. Reformeringen av miljö- och klimatskatter bör ske inom ramen för en samlad och genomtänkt miljöpolitik. Sveriges territoriella klimatutsläpp är med ca 1/3 vardera koncentrerad till industrin och inrikes transporter. Det är således dessa två områden som behöver stå i centrum om Sverige ska klara av att nå sina höga klimatmål. För att klimat- och miljöpolitiken ska få ett brett folkligt stöd måste den också ha en god fördelningsprofil, som tar hänsyn till människors olika ekonomiska förmåga och alternativ för att ställa om.

I linje med januariavtalet genomförde den förra regeringen s.k. grön skatteväxling. Problemet är att det inte är möjligt att långsiktigt sänka skatten på en stabil skattebas (arbete) och ersätta detta med höjd skatt på en instabil skattebas (utsläpp) utan att försvaga skatteintäkterna. Skatter är antingen finansierande eller styrande – att kombinera två syften ger upphov till målkonflikter. Punktskatter ska användas för styrande ändamål. Dessa intäkter kan inte varaktigt växlas mot andra skatter, eftersom målet med punktskatterna är att skattebasen ska minska.

Vänsterpartiet ser behov av en genomgripande skattereform som utjämnar de ekonomiska och regionala klyftorna och främja hållbart resursutnyttjande med låg miljö- och klimatpåverkan i enlighet med våra klimat- och miljömål.

På skatteområdet, liksom i politiken i stort, lägger dessvärre regeringen förslag som motverkar den gröna omställningen. I budgetpropositionen för 2025 föreslår regeringen sänkt bensin- och dieselskatt med ca 5,5 miljarder kronor. Därutöver föreslår regeringen att flygskatten ska slopas. Till detta ska läggas att de slopar skattereduktionen för mikroproduktion av förnybar el, gör det billigare att köpa husbilar med stora klimatutsläpp

samt gör det dyrare att installera solceller. Sammantaget försvårar dessa förslag Sveriges möjligheter att nå nationella klimatmål samt sitt klimatåtagande gentemot EU till 2030.

Vänsterpartiet föreslår att dagens regelverk för reseavdragen ersätts med ett färdmedelsneutralt och avståndsbaserat reseavdrag. Till skillnad mot dagens system som gynnar bilresor i storstadsregioner, skulle ett färdmedelsneutralt och avståndsbaserat reseavdrag behandla alla reseslag neutralt och utjämna regionala skillnader. Ett avståndsbaserat och färdmedelsneutralt reseavdrag är ett effektivt styrmedel för att sänka växthusgasutsläppen vid arbetspendling. Ett sådant regelverk skulle också minska det utbredda fusket som finns i dagens system.

Klimatomställningen kommer att kräva stora investeringar i infrastruktur, förnybar energi, energieffektivisering och andra utsläppsminskande åtgärder. Principen om att förorenaren betalar för sin miljöpåverkan har länge varit och bör fortsatt vara ett riktmärke i den svenska miljö- och klimatpolitiken. Utsläppspriset ger en tydlig styrande signal till alla aktörer och gör det mer lönsamt att investera i åtgärder som minskar utsläppen. Koldioxidskatten är ett centralt styrmedel i vår nationella klimatpolitik.

Beskattning av drivmedel är ett viktigt verktyg för att minska transportsektorns klimatpåverkan. Men den är också ett exempel på ett trubbigt verktyg som inte gör skillnad på höginkomsttagare med god tillgång till kollektivtrafik och en låginkomsttagare i glesbygd utan tillgång till alternativ till bilen. Vänsterpartiet anser det angeläget att styrmedel utformas för att minska klyftor mellan stad och landsbygd och att det vid behov införs kompensatoriska åtgärder för att beakta rättviseperspektivet när exempelvis skatter ger negativa fördelningseffekter. För att möta en ökad elektrifiering av vägtrafiken med stärkt regional rättvisa anser vi det angeläget att arbetet med en reform av vägtrafikbeskattning redan nu inleds. En differentierad vägbeskattning ger förutsättningar för låg/slopad vägs katt på landsbygd där alternativ till bil saknas och hög vägs katt i storstäder med tillgång till kollektivtrafik.

Regeringen bör utreda förutsättningarna för en geografiskt anpassad vägs katt för personbilar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Den tunga lastbilstrafiken betalar i dag inte för den påverkan den har genom sina externa kostnader för samhället i form av exempelvis miljö- och klimatpåverkan och slitage på vägarna. Vänsterpartiet har under lång tid förespråkat en avståndsbaserad skatt på tunga lastbilar som ska vara möjlig att differentiera. Förutom klimatnyttan med en sådan beskattning ser vi stora vinster med att svenska och utländska lastbilar skulle kunna beskattas på lika villkor och att myndigheter skulle ges bättre möjligheter, genom automatiserat avläsningsbart system, att upptäcka den illegala lastbilstrafiken. Även utredningen Godstransporter på väg – vissa frågeställningar kring ett nytt miljöstyrande system (SOU 2022:13) förordar ett avståndsbaserat system med geografisk differentiering för en mer rättvisande prissättning.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om en avståndsbaserad skatt för godstransporter på väg. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet anser att de klimatskadliga subventionerna bör fasas ut och avvecklas skyndsamt. Den tidigare regeringen har tidigare avvecklat några få av dessa subventioner, och vi anser att det brådskar med ytterligare åtgärder för att Sverige inte ska tappa styrfart för att nå nollutsläpp.

Regeringen bör presentera en handlingsplan för hur övriga klimatskadliga subventioner kan avvecklas i närtid. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Resandet med flyget behöver kraftigt minska för att vi ska klara av våra klimatmål. Med Vänsterpartiets investeringspolitik för klimatet skulle behovet av inrikesflyg minska i betydande utsträckning. Men även utrikesflyget behöver minska i omfattning. Vänsterpartiet vill se en progressiv flygbeskattning som innebär att resenärerna betalar mer skatt ju mer de flyger. Vid den första flygresan ska skatten vara tämligen låg för att sedan successivt höjas i takt med att flygresorna ökar i antal. Den progressiva flygskatten behöver tillgodose högt ställda krav på personlig integritet samt vara utformad på ett sätt som innebär att den effektivt tjänar sitt syfte att minska flygandet.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om en progressiv flygskatt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utöver den progressiva flygskatten anser Vänsterpartiet att lojalitetsprogrammen inom flygbranschen bör utredas. De medlemsförmåner som i dag existerar stimulerar till extensivt flygande och motverkar därmed klimatmålen. Huruvida lojalitetsprogram behöver regleras genom lagstiftning eller skatteåtgärder behöver utredas grundligt men inriktningen för reformeringen bör vara att göra lojalitetsprogrammen obsoleta.

Vänsterpartiet anser att det är mycket angeläget att Sverige, får en bättre beskattning av bekämpningsmedel då dagens beskattning har liten miljöeffekt. Danmark, Norge och Frankrike har en betydligt starkare lagstiftning där skatten ökar med medlets giftighet, vilket lett till att lantbrukare byter till mindre giftiga medel. Vänsterpartiet ser ett stort behov av att en differentierad beskattning av växtskyddsmedel införs i Sverige, som i likhet med den som finns i Danmark ökar med medlets giftighet. Intäkterna från skatten bör återföras till lantbruket för att utveckla hållbara växtskyddsmetoder.

Regeringen bör återkomma med förslag på en ny bekämpningsmedelsskatt differentierad utifrån bekämpningsmedlens olika miljö- och hälsorisker. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

12 Oligopolskatt på bankernas övervinster

Bankerna har gjort rekordvinster de senaste åren. Den främsta anledningen till att de lyckats med detta beror på den bristande konkurrensen på bankmarknaden. Den svenska bankmarknaden är ett oligopol som domineras av de fyra storbankerna. Detta har resulterat i att de svenska bankerna under lång tid har tjänat mer än sina europeiska motsvarigheter. För att komma till rätta med detta har Vänsterpartiet föreslagit att använda statens bank (SBAB) för att sätta press på de övriga bankerna. Detta kan uppnås genom att SBAB:s avkastningskrav sänks från tio till fem procent, utöver statsobligationsräntan. Det är samma nivå som gällde fram till 2013.

Så länge det inte finns ett regelverk på plats som skapar en mer pressad konkurrens på bankmarknaden anser Vänsterpartiet att bankernas övervinster ska beskattas. Vänsterpartiet föreslår därför att en tillfällig bankskatt införs. Förslaget innebär att en skatt på 50 procent av bankernas övervinster införs under perioden 2025–2027 och som kan förlängas om den bristande konkurrensen kvarstår. Med övervinster avses här den överskjutande vinst som ligger över ett genomsnitt av vinsterna 2018–2022.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om en bankskatt på 50 procent av bankernas övervinster. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

13 Exitskatt

En grundläggande skatterättslig princip – inte bara i Sverige – är att de vinster som har uppstått när en person är skattskyldig i ett land också beskattas i det landet. En rad länder har regler om särskilda beskattningskonsekvenser för fysiska personer som flyttar ut. I Sverige kommer den principen till uttryck genom den s.k. tioårsregeln i inkomstskattelagen. Det är dock känt att tioårsregeln har betydande brister. Skatteverket gjorde 2007 en studie om försäljning av aktier efter utflyttning. I studien konstaterades att ett stort antal personer utvandrade för att därefter sälja aktier och andelar med i Sverige upparbetade vinster skattefritt eller med förmånligare beskattning, samt att den typen av skattedriven utflyttning tenderade att öka. I studien noterades att den som skaffar sig en överblick över den interna lagstiftningen hos ett antal stater hade en uppsjö av möjligheter att undvika att kapitalvinster på aktier och andelar beskattades i Sverige. I rapporten identifierades ett antal olika upplägg. I vissa fall såldes andelarna direkt, i andra fall gick man via utländska holdingbolag som avyttrade andelarna. Studien konstaterade också att ett flertal av Sveriges skatteavtal saknade utflyttningsregler. 2017 togs ett förslag om exitskatt fram, men förslaget drogs tillbaka av finansministern våren 2018.

I maj 2022 tillsatte den förra regeringen en utredning för att se över tioårsregeln. Uppdraget till utredaren var att överväga om tioårsregeln skulle ersättas eller kompletteras med regler för beskattning av orealiserade kapitalvinster samt lämna förslag på ett system för en effektiv kapitalbeskattning vid utflyttning. Utredningen har emellertid lagts ned av nuvarande regering.

Regeringen bör utreda tioårsregeln i syfte att införa exitbeskattning för fysiska personer. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

14 Slopa skatten på prostitution

I Sverige är det sedan 1999 förbjudet att köpa sex, och en utvärdering av sexköpslagen har visat att lagen har varit ett viktigt verktyg för att begränsa prostitution och människohandel för sexuella ändamål i Sverige. Den har också bidragit till en tydlig attitydförändring. Sexköp är en del av det sexualiserade våldet mot kvinnor eftersom budskapet är att kvinnor är en handelsvara som män har rätt att köpa.

Men trots att sexköp är förbjudet kan den som betalas för sex tvingas att betala skatt, trots att den som säljer sex är i en utsatt position som inte sällan traumatiserar och ger livslånga hälsoproblem.

Skatteverket är den myndighet som förfogar över skatteinstrumentet. Regeringen bör ta fram riktlinjer för hur personer i prostitution inte ska behöva skatta för den betalning som de får när de utsätts för sexualiserat våld (sexköp). Om en förändring av skattelagstiftningen är nödvändig bör den göras.

Regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen om att personer i prostitution inte ska tvingas att betala skatt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

15 Land-för-land-rapportering

2023 infördes en lag om skatterapportering (2022/23:CU19 Ökad transparens för stora företags Skattebetalningar) som bygger på ett EU-direktiv som syftar till att öka insynen i företag samt transparensen och den offentliga granskningen av företags inkomstskatteuppgifter. Genom lagen införs krav på att stora, multinationella koncerner och företag ska offentliggöra uppgifter om den inkomstskatt som de betalar i olika länder. Vänsterpartiet välkomnar att EU infört land-för-land-rapportering efter att bl.a. Sverige förhalat och förhindrat införandet.

EU-direktivet har dock flera brister. För det första omfattas endast multinationella företag som har en årlig omsättning som överstiger 750 miljoner euro, i den svenska lagtexten 8 miljarder kronor. Detta innebär att 85–95 procent av de multinationella företagen inte omfattas av regelverket. För det andra ska företagen endast offentliggöra sin verksamhet i EU-länderna samt om de har någon verksamhet i länder som finns med i EU:s förteckning över icke-samarbetsvilliga jurisdiktioner på skatteområdet.

Regeringen bör inom EU driva på för att den offentliga land-för-land-rapporteringen ska gälla i samtliga länder där företagen har verksamhet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör också inom EU driva på för att alla multinationella företag vars omsättning överstiger 40 miljoner euro ska omfattas av den offentliga land-för-land-rapporteringen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regleringen behöver också förbättras då Sverige har valt att använda möjligheten för företag att tillfälligt utelämna vissa uppgifter i inkomstskatterapporten. För att effektivt bidra till kampen mot skatteplanering och skatteflykt behöver rapporteringsskyldigheten för storföretag vara heltäckande.

Regeringen bör därför återkomma med ett lagförslag som innebär att företag inte ska ha möjlighet att tillfälligt utelämna vissa uppgifter i sin inkomstskatterapport. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

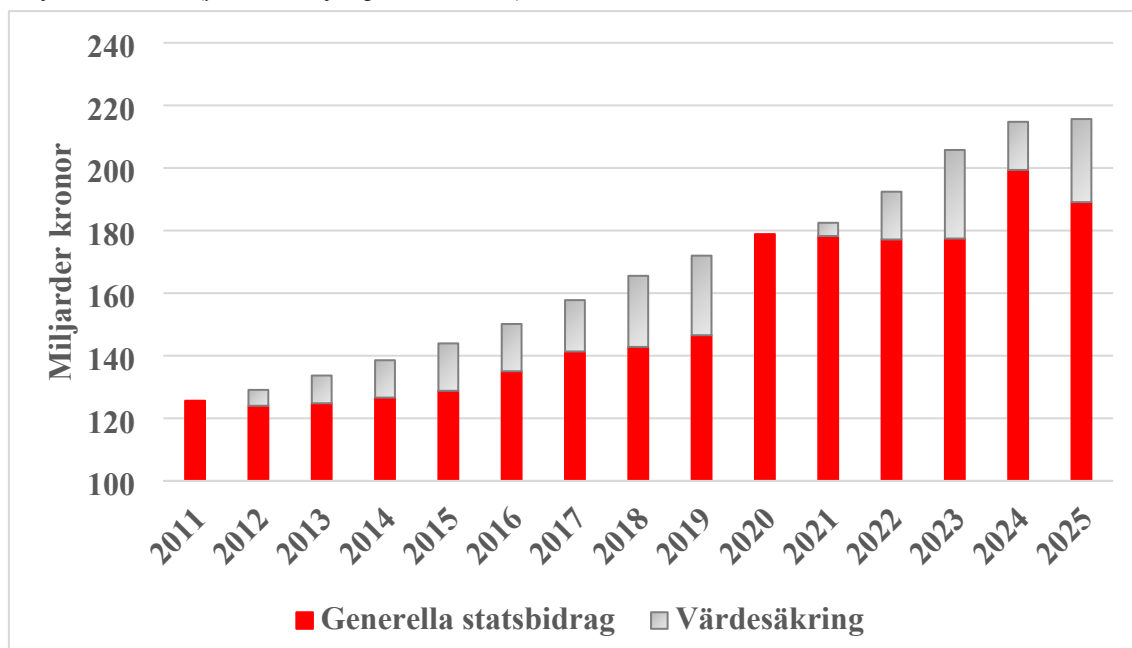
16 Indexera de generella statsbidragen till kommuner och regioner

Behoven i välfärdstjänsterna såsom skolan, äldreomsorgen och vården varierar och utvecklas i takt med befolkningsökningen. Men vi har i Sverige inget system som säkerställer att resurserna ska motsvara behoven – snarare tvärtom. Kommuner och regionernas kostnader ökar varje år, förutom i takt med befolkningsutvecklingen så även i takt med pris- och löneökningarna. De generella statsbidragen är dock inte indexerade för att följa den automatiska kostnadsutvecklingen, vilket innebär att verksamheterna ute i kommunerna ständigt måste anpassas till det rådande kostnadsläget, i stället för till medborgarnas behov. I figuren nedan syns skillnaden mellan beslutade generella stats-

bidrag och vad som skulle behövas för att värdesäkra statsbidragen för pris-, löne- och befolkningsökningar.

Figur 2 Värdesäkrade och beslutade generella statsbidrag

Miljarder kronor (y-axeln börjar på 100 mdr kr)

Källa: SKR, september 2024.

De generella statsbidragen till kommuner och regioner bör indexeras utifrån förändrade priser och löner i kommunsektorn samt demografiska förändringar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

17 Omvandla riktade statsbidrag till generella

I en rapport av statens styrning av kommuner och regioner, visar Statskontoret att statens detaljerade styrning skapar problem för kommuner och regioner när det gäller möjligheten att styra verksamheten långsiktigt.¹² Statskontoret konstaterar att staten har haft svagt genomslag för vissa av sina övergripande ambitioner, samtidigt som styrningen innebär flera negativa konsekvenser för kommunsektorn. Det styrmedel som är förknippat med flest problem för kommunsektorn är de riktade statsbidragen.

Enligt Statskontoret innebär det stora antalet styrsignaler att statens samlade styrning tränger undan prioriteringar och minskar kommuners och regioners möjlighet att styra sina verksamheter långsiktigt och strategiskt. Riktade statsbidrag ger osäkra planeringsförutsättningar, försvårar ett effektivt resursutnyttjande och leder till höga administrativa kostnader. De riktade statsbidragen kan också skapa målkonflikter för kommuner och regioner, exempelvis genom att strida mot en övergripande inriktning såsom vård efter behov. Antalet riktade statsbidrag och kostnadsersättningar var 208 stycken 2022. Samtidigt är det svårt för kommunsektorn att göra 208 prioriteringar.

¹² Statskontoret (2023), Att styra de självstyrande, En analys av statens styrning av kommuner och regioner, 2023:7.

I Riksrevisionens granskning av statens finansiering av kommunerna är en slutsats att mindre kommuner i genomsnitt tar del av färre riktade statsbidrag i jämförelse med större kommuner.¹³

Regeringen har inlett ett arbete med att minska antalet riktade statsbidrag. Trots detta fortsätter användningen att vara utbredd. Under 2020 och 2021 berodde det till stor del på hanteringen av coronapandemin. Men till regionerna fortsatte antalet riktade statsbidrag att öka även under 2022.

Regeringen använder i stor utsträckning riktade statsbidrag för att förbättra kompetensförsörjningen i kommunsektorn. Problemet är att effekterna inte blir långsiktiga. Kommunsektorn kan inte lita på att finansieringen kommer att finnas kvar, och agerar utifrån en osäker planeringshorisont. Samtidigt är kompetensförsörjning just den typen av problem som kräver långsiktighet.

Regeringen bör se över vilka riktade statsbidrag till kommunsektorn som kan omvandlas till generella statsbidrag. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

18 Värna de idéburna aktörerna inom välfärden

De kommersiella aktörernas inträde på välfärdsområdet pressar ofta de idéburnas möjligheter att verka med denna kompetens och erfarenhet och det krävs olika typer av grepp för att värna dessa inslag. Sedan januari 2023 finns ny lagstiftning som gör det möjligt att fler välfärdstjänster kan utföras av idéburna aktörer från civilsamhället och att upphandlande myndigheter har möjlighet att reservera rätten att delta i upphandlingar av vissa välfärdstjänster till idéburna organisationer, vars allmännyttiga syfte bidrar till att uppfylla ändamålet med den tjänst som upphandlas.

Vänsterpartiet anser att välfärden ska vara fri från vinstintresse, vilket utvecklas i motion 2024/25:869. Vänsterpartiet är i grunden kritiskt till LOV. Vi ser det dock som rimligt att försöka mildra vissa av de negativa effekter som systemet ger upphov till. Ett sådant sätt är att underlätta för idéburna aktörer att delta i upphandlingar. I samband med att den nya lagen infördes valde riksdagen, tvärtemot utredningens förslag, att inte ändra lagen om valfrihetssystem (LOV) så att det framgår att de grundläggande principer som följer av EUF-fördraget inte gäller för valfrihetssystem som saknar ett bestämt gränsöverskridande intresse.

Regeringen bör återkomma med en närmare juridisk analys beträffande möjligheterna till undantag i LOV. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ilona Szatmári Waldau (V)

Lorena Delgado Varas (V)

Malcolm Momodou Jallow (V)

Ida Gabrielsson (V)

Birger Lahti (V)

¹³ RiR 2022:1, Gäller specifikt de som fördelas utan kommunspezifika bidragsramar.

Cicie Weidby (V)